

3. «Золоті ворота». Історія січових стрільців 1917–1919. Львів : Червона Калина, 1937. 396 с.

4. Олена Степанів – Роман Дашкевич. Спогади і нариси. Львів Піраміда, 2009. 632 с.

5. Струк В. Бандит. Літопис Червоної Калини. 1933. № 3. С. 17–22; 1933. № 4. С. 9–10.

6. Хома І. Галицько-Буковинський комітет допомоги жертвам Першої світової війни: створення та основні засади діяльності. Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Історія. 2014. Вип. 3. С. 43-45.

Лисенко Ю.В.

к.політ.наук, доцент,
Київський національний
економічний університет імені Вадима Гетьмана

ТЕРИТОРІАЛЬНА ЦІЛІСНІСТЬ СУЧАСНОЇ ДЕРЖАВИ: УКРАЇНСЬКІ РЕАЛІЇ

Політична наука і вітчизняна система законодавства трактують поняття територіальної цілісності як цілісність і неподільність території держави в межах її кордонів, визнаних міжнародним правом. Забезпечення територіальної цілісності має спиратися на систему міжнародного права, оскільки саме Статут ООН закріплює принцип територіальної цілісності і недоторканності кордонів держав, який забороняє силове захоплення територій держав, порушення державних кордонів, використання території держав без належного погодження (національного права на самовизначення, поділу чи об'єднання країн, обміну, передачі, поступок на добровільних засадах тощо, задля збереження мирних відносин між державами). При цьому поняття територіальна цілісність і територіальна недоторканність не є тотожними. Відповідно Конституція України (ст.2.) фіксує, що “територія України в межах існуючого кордону є цілісною і

недоторканною” (1, с.2), що дозволяє науковцям і дослідникам розмежовувати ці поняття. З точки зору політичної науки, поняття територіальної цілісності має філософсько-політологічний зміст і є достатньо багатограним у своєму трактуванні, у той час як юридично принцип територіальної цілісності трактується виключно як засіб правового регулювання.

Питання територіальної цілісності держави у сучасних умовах висвітлені у працях В.Горбуліна, А.Дмитрієва, М.Остроухова, В.Якушика та ін. Теоретичні та практичні аспекти політики забезпечення територіальної цілісності України окреслені у дослідженнях вітчизняних науковців, зокрема О.Буткевич, О.Дахна, А.Мельника, К.Савчука та ін. З огляду на актуальність проблеми забезпечення територіальної цілісності сучасної України, потребують глибокого наукового дослідження і питання забезпечення національної безпеки та особливо аспект забезпечення і відновлення територіальної цілісності умовах російської агресії.

Загроза зовнішньої агресії, анексія частини територій нашої держави, і врешті, повномасштабне вторгнення сусідньої країни-агресорки у 2022 р. та систематична дестабілізація внутрішньополітичної ситуації в Україні є прямим доказом загрози територіальній цілісності нашої країни і її національній безпеці. Тому питання територіальної цілісності України не втратить своєї актуальності тривалий час. Сучасна система міжнародної безпеки має сприяти справедливому встановленню державних кордонів, нормалізації відносин між державами. Легітимні механізми встановлення територіальної цілісності сучасних держав базуються на врахуванні історичних, соціо-культурних, соціально-економічних умов виникнення і розвитку держав.

Серед сучасних наукових підходів трактування сутності поняття територіальної цілісності варто виокремити інституційний і структурно-функціональний, що характеризують це поняття як наявність чітко визначеної території, що є базовою характеристикою держави як форми суспільної організації, конкретним (фізичним) вираженням її владних повноважень. Тобто у межах своєї території будь-яка держава уповноважена здійснювати повну і виключну владу, що регламентується внутрішнім законодавством, погодженим

із нормами й принципами міжнародного права. Забезпечення територіальної цілісності держави, захист її кордонів є одним із пріоритетних завдань системи національної безпеки. Стратегія забезпечення територіальної цілісності охоплює аспекти економічної, інформаційної, екологічної, техногенної та інфраструктурної безпеки, а також надійного цивільного захисту.

Порушення територіальної цілісності найчастіше відбувається через вплив зовнішньополітичних факторів та в умовах внутрішньополітичної нестабільності чи кризи. Ситуація, що склалася в Україні з приводу анексії частини її території у 2014 р. і повномасштабного воєнного вторгнення РФ у 2022 р., демонструє невідповідність між задекларованими міжнародно-правовими принципами та реальною спроможністю міжнародної спільноти забезпечити реалізацію принципу територіальної цілісності. В умовах гібридної війни, зокрема на території України, питання забезпечення територіальної цілісності залежить не тільки від зовнішньополітичних загроз, але й від ситуації у внутрішньополітичному середовищі. Порушення територіальної цілісності і державних кордонів сучасної України підриває політичну і соціально-економічну стабільність держави, поглиблює загрози системі її національної безпеки і державному суверенітету загалом. Така дестабілізація суспільства, як правило, має складні соціальні наслідки, що виявляються у появі соціальних конфліктів на ґрунті відмінностей зовнішньополітичних орієнтацій, соціально-культурних відмінностей, етно-лінгвістичних ідентичностей тощо. Для України характерними є такі особливості внутрішньої дестабілізації: високий рівень соціальної конфліктності, криза самоідентифікації частини суспільства, низький рівень довіри населення до державних інститутів, поширення корупції, недостатня професійність політичної еліти в країні. Внутрішня соціально-політична нестабільність, кризовий стан державної влади в 2012-2013 р.р. і руйнівні і дестабілізуючі процеси в усіх сферах суспільного життя стали передумовою появи зовнішньополітичних загроз, зокрема загрози територіальної цілісності України. При цьому, вітчизняні фахівці в галузі державного управління вважають, що не зважаючи на події 2014 р. (анексія

півострова Крим, окупація Донецької та Луганської обл.), система забезпечення національної безпеки України не достатньо врахувала особливості війн нового типу, зокрема зростання ролі політичних, інформаційних, економічних та інших невоєнних засобів боротьби, що “призвело до загрози сепаратизму, екстремізму, тероризму, які стали прямою загрозою територіальній цілісності, не отримавши належної оцінки і реагування” (2, с.211-212). В умовах досить слабкої реакції міжнародних інституцій на порушення територіальної цілісності України, склалася загрозна ситуація посилення зовнішньополітичного втручання, що переросла у повномасштабну військову агресію РФ по відношенню до незалежної суверенної України.

Забезпечення територіальної цілісності України в сучасних умовах має на меті подолання загроз і викликів як зовнішнього, так і внутрішнього характеру. Вироблення та реалізація політики забезпечення територіальної цілісності нашої держави лежить у площині забезпечення національної безпеки і потребує стратегічного осмислення і об'єктивного прогнозування щодо подолання наслідків внутрішніх і зовнішньополітичних загроз. Посилення потенціалу широкої міжнародної підтримки, залучення міжнародної допомоги і співробітництва наразі є необхідним гарантом відновлення територіальної цілісності.

Загрози і виклики, що постали перед сучасним українським соціумом, спонукали державу і громадянське суспільство до мобілізації можливих сил і засобів, спрямованих на протидію зовнішньополітичній загрозі і, відповідно, відновлення і збереження територіальної цілісності України. Протидія викликам, як і в подальшому стратегія відновлення територіальної цілісності сучасної України, базується на розумінні її комплексного і довготривалого характеру з урахуванням запобігання новим спробам порушення територіальної цілісності. Серед стратегічних завдань політики національної безпеки визначено, що Україна має зберегти право брати участь у системах колективної безпеки і оборони, використовуючи всі можливі засоби захисту своєї територіальної

цілісності, що не суперечать міжнародному праву, як спосіб гарантування державного суверенітету і територіальної цілісності.

Список використаної літератури

1. Конституція України. Офіційне видання. Київ : Парламентське видавництво, 2002. 88с.
2. Світова гібридна війна: український фронт : монографія / за заг. ред. В. П. Горбуліна. Харків : Фоліо. 2017. 496 с.
3. Дахно О. Ю. Територіальна цілісність як структурна складова розвитку сучасної держави. Публічне управління XXI ст.: традиції та інновації : зб. тез XVII Міжнар. наук. конгресу, 27 квіт. 2017 р. Харків : Вид-во ХарРІДУ «Магістр», 2017. С. 122-125.

Олена Любовець

УКРАЇНСЬКА ЦЕНТРАЛЬНА РАДА ТА СПРОБИ РЕАЛІЗАЦІЇ ПРИНЦИПУ СОБОРНОСТІ УКРАЇНСЬКИХ ЗЕМЕЛЬ

Принцип соборності українських земель є одним із засадничих у доктрині сучасного державотворення. А з 2014 р., з початку військової агресії з боку РФ, проблема збереження територіальної цілісності стала найголовнішим завданням нашої держави. Обґрунтовуючи початок так званої «спеціальної операції в Україні» в лютому 2022 р., російська сторона намагається довести, що український народ історично не має право на низку територій, що Південь та Схід України є «исконно русскими». Однак історія боротьби українського народу за власну державність і соборність спростовує ці фейкові твердження, доводить їхню повну безпідставність. Яскравим свідчення цього є період Української Центральної Ради (УЦР).